

Migel Unamuno'koa euskal idazle:

“Gabon-Abestia” eta “¡Agur, Arbola Bedeinkatube!”

Unamunoren euskal idazki gitxiren barri dakigu.

Onaindiak, bere *Milla Euskal Olerki Eder* olerki-bilduma aundian (II, 676'garren orrialdean) argitaratu ebazan gabonkanta batzuk oraingo ortographian ipinita, «Gabon Abestia» izenburuagaz. Ezta esaten Aita Iagobak nundik artu ebazan kantok. Bere liburu orretako argitalpenetik artzen dodaz nik emen emoten dodazanak, ikutu barik. Irartzeko erreztasunagaitik bakarrik aldatzen dodaz *r* pikorduna *rr*-gaitik, eta *l* pikorduna *ll*-gaitik (1).

Lendik be ikusita neukan, baiña Llanos Gorostizaren lan bateri eskerrak aurkitzen dot gaur «Euskalerria» aldizkarian Unamunok argitaratu eban «Agur, Arbola Bedeinkatube!» euskerazko idazlana (2). Aldizkari orretik artuta emoten dot emen, ezertxo be ikutu barik.

Milla, zortzireun eta larogei ta seigarren urtean argitaratu ebazan «El Noticiero Bilbaino»-n Felipe Arrese Beitia eta V. Iraolaren eus-

(1) Gabonkantok Unamunoren adiskide izan B. Ertzilari opatuak *ei*-dira, Onaindiak diñoanez, Durangoko Bartolo Ertzilla soñiularia izango dala, *uste* dot. Balbino Garitaonandia abade-olerkariaren “Mesias sarritan agindu zana” gabonkanta eza-gutuari Bartolo Ertzillak imini eutson doñua. Basilio Kamiruagaren lagun aundia izan zan Ertzilla, eta neure gazte denboran gauza asko entzun neutsazan berari Bartoloren bizitzaren ganean. Eukingo al dot gogoa ta astija egumen batean idazkiz iminteko. Baleiteke 1889'garren urtea baño geroago egiñak izatea gabonkantok.

(2) MANUEL LLANO GOROSTIZA: “Don Miguel de Unamuno aspirante a funcionario de la Diputación de Vizcaya.” *Vizcaya* aldizkariaren 1964 urteko 22-23 zenbakietan.

“Euskal Erria”: 1888 urtea, 297 zenbakia (XIX Tomoa), 299-300 orrialdeetan argertu zan “¡Agur, Arbola Bedeinkatube!”. Manterolak ipinirikoak izan bear dau izenburuak.

kerazko olerki batzuk, Unamunok berak erderaturiko itzulpenak batera (3).

Unamunoren beste euskal lanen batzuen barri, ondiñoko denpo asko ez tala idatzi dau Aita Lino Akesolo karmeldarrak BAP aldakarian (4).

GABON-ABESTIA

[1]

Iru errege aundiak
eldu dira urrutik,
aur baten ikustera
munduko edertarik.

[2]

Artzaiak Belen'era
dakarten adiñak,
ardiak elur baño
bai txuriagoak.

[3]

Lurra apaindua dago
ta elurrez betia;
jai aundiaren dala,
ta eder jantzia.

[4]

Zergatik lurra dago
ederto apaindua?
Zeren Jesus ederra
mundura eldu da.

[5]

Zeruko aingeruak,
txoriak bezela,
danok kantatzen dute
Jauna eldu dala.

(3) "El Noticiero Bilbaino"-ren 309'garren literatura-orria (12.Abril.1886:376 garren zenbakia). Nun aurkitu ete-leike gaur bilbotar egunkari onen literatur-ori? (Ikusi Llanoren idazlana.)

(4) LINO DE AQUESOLO: ["Azkue y Unamuno frente a frente"], en artículo "Dos notas autobiográficas de Resurrección María de Azkue, comentada BSVAP, XXI (1965) 51-11.

[6]
Arek kantatzen dute...
ta poz aundiagoz,
Jaungoikoaren jaiotza
geure gozo euskerak.

[7]
Geure euskera baño
berba ederrago
ezta gauza ain aundi
zelebratutako.

[8]
Eskatu biar degu
poza geure etxian,
ta lurrean pakea
gizonen artian.

[9]
Odoien zan betia
lenago mundua,
gabaz ta illargi gabe
eta asko illuna.

[10]
Urten zuen orduan
egiaren argia,
ta mundu gelditu da
odoien garbia.

[11]
Gaur da pozaren gaba;
kanpoan otza da,
baño geuren barruan
asko da berua.

[12]
Goazen, goazen, anaiak,
Aurra ikustera;
goazen, goazen len-bai-len,
anaiak, aurrera!

¡AGUR, ARBOLA BEDEINKATUBE!

- [1] *Neguban igartuten de arbolie; orrijek jausten dire bere oñetara eta anche orbelak inñarrrik emoten deutzaz urtengo dirianak udabarrian orri barriai.*
- [2] *Gorputzarako irudije legez, bardiñ de izpirituarako berbakuntza. Arrapau euskubezan legezarak, gure bizije ziriala, bañon gorde daigun gure euskaldun arimie eta onetati urtengo jakuz barriro foruak, bai, urtengo dira justiziaren eguzkije argituko danian, betiko udabarriaren egunian.*
- [3] *Euskaldunak euskeraz eztakijenak ikasi biar dabe, arren, biotz indartsuarentzako bere errije maitauten dabena gauza erraza da; badakijenak ez aztuteko, euskerie korapillube estuten dituzana illobak aitonai eta gurasoen jakintasuneko ontzije dalako.*
- [4] *Euskaraz berbeiten eben gure aitonen aitonak, gizon ayek etorri ziran, eztakigu nundik, narruakaz jantzijek, arrizko azkoriakaz armatubek, pakian lur gogor onetan laneiteko. Ayek bañon gero etorri ziran iberotarrak, zeltak, erromarrak eta arabiarak, ekarri eben bakochak bere berbakuntza, bañon zapaldu zirian Euskalerrriaren kontra. Euskarazko soñu gozoak entzun zirian Terranova-ko errijetan Colonen jayotza bañon len.*
- [5] *¡Agur eiten zaitut, arbola zarra, anaijen odolez eta amen negarrez erregatube, bañon Jaungoikoaren eskubagaitik bedeinkatube, arech maittea, ondatuten dituzuzana zure sustraijak lur onetan, gizon prestuben biotzakaz oratube, gorde gaizuz danok zure kerizpian!*

- [6] *¡Agur eiten zaitut, zuri pe bai, Gernika, erri ederrena, euskaldun danentzako erri santube, zugan arbola santube jarririk dagolako: euskaldunen artian maitatube baliñ bazara, ayek baño nik maitauten zaitut geijao, zergatik zeugan zorionezko amesetiek baño eztitut ikusi geijao, eztiye baño egun gozuague pasa dot, eta zergaitik emenche nere biotzaren biotzeko abijie dago!*
- [7] *¡Agur eiten zaitubet, zuei pe bai, neure anaija laztanak! Denbora datorrena obie izango da; negu illunaren ondoren udabarri agertu oi dabe!*
- [8] *¡Oraiñ arte esan deitsube ¡aurrera!; bañan gure arbolie bere buruba gure burnizko mendijek egin zituzan Jaungoikoaren zerura jasoten dabena erakusten deusku zerube esanda legez, gora, beti gora!*
- [9] *Euskalerria amen asi, Zerun akabauko.*

MIGEL UNAMUNO-KOAK.

N. A. G.

Irun'en, 1967.

